

پژوهشهای حقوقی

فصلنامه علمی - ترویجی

شماره ۳۷

هزار و سیصد و نود و هشت - بهار

۷	● نقدی پست مدرنیستی بر پوزیتیویسم حقوقی در حقوق بین الملل دکتر علیرضا باقری ابیانه - دکتر مجتبی انصاریان
۲۷	● تفسیر قطعنامه‌های شورای امنیت: از معمای تعمیم قواعد عام تفسیر تا تخصیص تفسیر یاسر سالاریان - مهدی خلیلی طرقله
۵۵	● استثنائات منع کار اجباری در قوانین موضوعه ایران و مقاله‌نامه شماره ۲۹ سازمان بین‌المللی کار دکتر محمد مظهری - فرزاد جنگجوی (خراطا) - اکبر لطفی عزیز
۷۹	● تعهدات خاص خدمات مخابرات در سازمان جهانی تجارت زهرا مشرف جوادی
۱۰۷	● بررسی الزام مستدل بودن آرای داوری در رسیدگی به اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری بین‌المللی سپهر حسن‌خان‌پور - امیرحسین حقیقی
۱۲۷	● رویکرد کیفی قانون مالیات‌های مستقیم با تأکید بر قانون اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم ۱۳۹۴/۰۴/۳۱
۱۶۷	● دکتر ابوالحسن شاکری - عاطفه شیخ اسلامی سیاست‌های نوین تقنینی مبارزه با قاچاق کالا در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۰۳
۱۸۹	● مصطفی حسن رئیسی - ریحانه خلیلی تأثیر شخصیت در قراردادهای مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و انگلیس با تأکید بر رویه قضایی فاطمه نوری - دکتر مهدی عاشوری - دکتر دلاور برداران
۱۳۹۲	● جایگاه وکیل در مرحله تحقیقات مقدماتی در پرتو تحولات قانون آیین دادرسی کیفری مصوب دکتر سید ابراهیم قدسی - میثم غلامی - امین ملکی
۲۱۵	● اصل حاکمیت اراده و بروز آن در قواعد حل تعارض در نظام حقوقی ایران و چین وحید یگانه - روح‌الامین حجتی کرمانی
۲۳۹	● قراردادهای هوشمند: توافقات حقوقی در پرتو بلاک‌چین نگارنده: رچی او شیلدز، ترجمه: مهدی ناصر - دکتر حسین صادقی
۲۶۱	

تعهدات خاص خدمات مخابرات در سازمان جهانی تجارت

زهرا مشرف جوادی*

چکیده:

سازمان جهانی تجارت، متشکل از بخش‌های مختلف است که هر دولت برای الحاق به سازمان باید درخصوص تعهدات مندرج در این بخش‌ها تصمیماتی را اتخاذ نماید. یکی از بخش‌های مهم سازمان، بخش خدمات است که تحت عنوان موافقتنامه عمومی خدمات (گاتس) تعهداتی را در این بخش بر دولت‌ها اعمال می‌نماید. گاتس خود شامل دوازده بخش و ۱۵۰ زیربخش است که یکی از بخش‌های آن درخصوص تجارت خدمات ارتباطی است. یکی از زیربخش‌های این خدمت، خدمات مخابراتی هستند که در قالب‌های مختلف عرضه می‌شوند. لذا باتوجه به اهمیت این زیربخش، ضامته و اسناد دیگری هم درباره خدمات مخابرات ایجاد شده تا دولت‌ها تعهدات و ضوابط مندرج در آن را به صورت اتوماتیک‌وار و یا اختیاری اعمال نمایند. بر همین اساس، این پژوهش به تعهدات خاص و اسناد مربوط به تجارت خدمات مخابراتی در سازمان جهانی تجارت می‌پردازد تا مشخص نماید که دولت‌ها در روند مذاکرات خود در بخش خدمات به‌ویژه خدمات مخابرات با چه اصول و قواعدی روبه‌رو خواهند شد.

کلیدواژه‌ها:

موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (گاتس)، خدمات مخابراتی، ضمیمه مربوط به مخابرات، پروتکل چهارم، سند مرجع.

مقدمه

موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (گاتس) به‌عنوان یکی از نتایج مذاکرات دور اروگوئه اجرایی شد تا زمینه گسترش نظام تجاری چندجانبه را به حوزه خدمات فراهم کند. همان‌گونه که در موافقتنامه گاتس بیان شده، هدف گاتس آن است که گسترش تجارت تحت شرایط شفافیت و آزادسازی مستمر و به‌عنوان ابزاری برای ارتقای رشد اقتصادی همه شرکای تجاری و پیشرفت کشورهای درحال توسعه مؤثر واقع شود.

بر اساس ماده ۱۹ موافقتنامه عمومی تجارت خدمات و با هدف دستیابی به سطوح بالاتر آزادسازی تجاری، اعضای سازمان جهانی تجارت موظفند تا در حوزه تجارت خدمات مشارکت کنند. لذا همه اعضای سازمان جهانی تجارت از امضاءکنندگان موافقتنامه عمومی تجارت خدمات هستند و باید به تعهدات آن پایبند باشند.

در این موافقتنامه، دوازده بخش خدمات و صد و پنجاه زیربخش معرفی شده است، لذا تمامی کشورهای عضو و کشورهایی که خواهان پیوستن به این سازمان هستند، موظفند در تمامی این بخش‌ها و زیربخش‌ها برای ارائه آزاد خدمات، قوانین و معاهدات دو یا چندجانبه خود را در راستای این موافقتنامه تغییر داده یا قوانین جدیدی را وضع نمایند. اجرای چنین مقررات خاصی با توجه به اصلاحات بخش‌ها در چهارچوب سازمان جهانی تجارت موجب جلب اعتماد سرمایه‌گذاران، به‌ویژه سرمایه‌گذاران خارجی، خواهد شد.

یکی از بخش‌ها در تجارت خدمات، بخش خدمات ارتباطی است که خود متشکل از زیربخش‌هایی همچون خدمات مخابرات، خدمات پستی، خدمات سمعی - بصری و ... است. در رابطه با خدمات مخابرات، سازمان جهانی تجارت، اسنادی علاوه بر گاتس را در این بخش ایجاد نموده تا تعهدات دولت‌ها در بخش خدمات مخابرات را - که خود یک فعالیت تجاری مستقل و همچنین رابط میان سایر فعالیت‌های تجاری است - به صورت شفاف و بدون تبعیض مشخص نماید. لذا این زیربخش دربرگیرنده سه سند است؛ ضمیمه مربوط به مخابرات،^۱ پروتکل چهارم الحاقی به موافقتنامه عمومی تجارت خدمات^۲ و سند مرجع.^۳ هریک از این اسناد ضوابط و اصولی را برای تجارت خدمات مخابرات و همچنین روابط اعضای سازمان جهانی در این بخش مشخص می‌کنند؛ بنابراین، در صورتی که دولتی خواهان

1. Annex on Telecommunications.

2. Fourth Protocol to the General Agreement on Trade in Services.

3. Reference Paper, Negotiating Group on Basic Telecommunications.

الحاق به سازمان جهانی تجارت است باید این اسناد را اعمال نماید و یا در صورتی که خواهان اعمال محدودیت‌هایی در این بخش است آن را در جداول تعهدات خود وارد نماید.

۱- خدمات در سازمان جهانی تجارت

موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (گاتس) تقریباً یک موافقتنامه جدید است. این موافقتنامه در ژانویه ۱۹۹۵ به عنوان نتیجه مذاکرات دور اروگوئه به منظور تأمین گسترش نظام چندجانبه تجارت خدمات لازم‌الاجرا شد.^۴

تمام اعضای سازمان جهانی تجارت امضاءکنندگان «گاتس» هستند و باید تعهدات آن را برعهده گیرند؛ بنابراین، فارغ از خطامشی سیاسی کشورهائشان، مقامات تجاری لازم است با این موافقتنامه آشنا باشند و آن را برای تجارت و توسعه اعمال کنند.^۵

موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (گاتس) اولین موافقتنامه چندجانبه تجارت است که تجارت خدمات را تحت پوشش قرار می‌دهد. ایجاد این توافقنامه یکی از دستاوردهای اصلی دور اروگوئه در مذاکرات تجارت از سال ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۳ بوده است.

در گاتس ما با انواعی از تعهدات مواجه هستیم؛ تعهداتی که قابل اعمال بر هر اقدامی است که تجارت خدمات در هر بخش را شامل می‌شود و می‌توان گفت تعهدات کلی غیرمشروط‌اند. این تعهدات شامل، اصل رفتار دولت کامله‌الوداد، شفافیت، قانونگذاری داخلی، انحصارات، فعالیت‌های تجاری و کمک مالی است. در کنار این تعهدات، اعطای مشروط برخی از مزایا یا درواقع عهده گرفتن تعهدات خاص موجود در موافقتنامه را شامل می‌شود؛ دسترسی به بازار و رفتار ملی دو تعهد حقوقی خاصی هستند که اعضاء در مورد آنها آزاد هستند؛ اعضاء می‌توانند در جدول تعهدات خود اعطای این دو را در هر بخش مشخص نمایند. همچنین باید توجه داشت که گاتس انحصار را ممنوع نکرده است اما این انحصار نباید مغایر با اصل دولت کامله‌الوداد باشد یا انحصارگر رفتاری کند که سوءاستفاده از موقعیتش باشد و مغایر با تعهدات قرار گیرد.^۶

در کنار این تعهدات، گاتس معافیت‌ها یا محدودیت‌هایی را نیز در نظر گرفته که در موارد خاص می‌توان آنها را اعمال نمود. شرایط اعمال هر کدام از آنها در مواد مختلف بیان شده

4. "The General Agreement on Trade in Services (An Introduction)," World Trade Organization, March 29, 2006 (3776.4). <http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/gsintr_e.doc>

5. Ibid.

6. Ibid, 6-17.

است. مثل استثنائات وارد بر اصل دولت کامله‌الوداد یا محدودیت‌های قابل‌اعمال بر دسترسی به بازار و یا شرایط خاصی که برای کشورهای درحال توسعه یا کمتر توسعه یافته در نظر می‌گیرند. همچنین گاتس شامل گروهی از استثنائات در تعهدات خود است که آنها به‌عنوان دريچه اطمینانی برای حفاظت از برخی مزایای اصلی اعضاء به‌منظور وجود موانع تجارت آزاد بین‌المللی کاربرد دارند. سه گروه از این استثنائات شامل تعهدات انضمام اقتصادی؛ دشواری تعادل پرداخت و استثنائات کلی و امنیتی است. هر کدام از این موارد با توجه به شرایط و ضوابطی قابل‌اعمال است؛ مانند استثنائات اصل دولت کامله‌الوداد که بیش از ده سال نمی‌تواند باشد.

واژه خدمات، بخش‌ها و زیربخش‌های متنوعی را دربرمی‌گیرد. دبیرخانه سازمان جهانی تجارت دوازده بخش خدمات را شناسایی کرده است. خدمات تجاری (شامل خدمات حرفه‌ای و کامپیوتر)، ارتباطی، ساخت‌وساز و مهندسی، آموزشی، خدمات محیط زیست، خدمات مالی (شامل بانک و بیمه)، بهداشتی، توریستی و سفر، فرهنگ و ورزش، حمل‌ونقل و سایر خدمات در نظر گرفته می‌شود. این دوازده بخش توسط دبیرخانه به ۱۵۵ زیربخش تقسیم شده است.^۷ به‌منظور تضمین آنکه گاتس بر تمامی خدمات و حتی خدماتی که در آینده می‌توانند توسعه یابند و همچنین بر هر اقدامی که ممکن است بر تجارت خدمات تأثیر گذارد، اعمال می‌گردد، واژه «خدمات» در ماده ۱ این موافقتنامه به‌صورت کلی معنی شده است: «هر خدمتی در هر بخش به‌استثنای خدماتی که در چهارچوب اعمال اختیارات دولتی عرضه می‌شود.»^۸

۱-۱- ورود خدمات مخابراتی به سازمان جهانی تجارت

در سال ۱۹۸۶، در شروع دور مذاکرات اروگونه نمونه‌های کوچک و بحث مختصری در آزادسازی مخابرات وجود داشت. از یک سو، کمیسیون اروپا، اقدامات داخلی آزادسازی را هنوز انجام نداده بود و اپراتورهای مخابرات ملی،^۹ در سراسر اتحادیه اروپا به‌شدت تشبیت شده بودند (بجز انگلستان).^{۱۰} بر همین مبنا دلایلی وجود دارد برای این پرسش که چرا مخابرات مشمول ساختار سیاست تجاری شد.

7. Nelie Munin, *Legal Guide to GATs*, *Global Trade Law Series* (Netherlands: Wolters Kluwers Law and Business, 2011), Vol. 31, 21.

8. Ibid.

9. TOs.

10. European Commission, *Green Paper on the Development of the Common Market for Telecommunication Services and Equipment*, COM (87) 290 Final (Brussels, June 30, 1987).

نخستین دلیل آنکه، سازمان جهانی تجارت یک مجمع مناسب برای مذاکرات ایجاد نمود. در سال ۱۹۸۶، تعدادی از کشورهای توسعه‌یافته احساس کردند که مجمع سنتی برای مذاکرات بین‌المللی مخابرات، اتحادیه بین‌المللی مخابرات،^{۱۱} مکان مناسبی برای طرح‌های آزادسازی نیست. همچنین کشورهای توسعه‌یافته دریافتند که کشورهای درحال توسعه تأثیر بسیار زیادی در اتحادیه بین‌المللی مخابرات دارند. با نگاهی بر نقش اتحادیه بین‌المللی مخابرات در بحث‌های درباره دیالوگ شمال - جنوب و نظم جدید اقتصاد بین‌الملل در دهه ۱۹۷۰، کشورهای توسعه‌یافته این توقع را نداشتند که مقررات‌زدایی و آزادسازی می‌تواند تبدیل به یک اولویت بالا برای ITU شود؛

دوم، کشورهای توسعه‌یافته احساس کردند که تکنیک‌های مذاکراتی گات برای اهدافی که آنها به دنبالش هستند مناسب است، چراکه ساختاری جهانی به آنها فرصت بیشتری برای حصول نتیجه می‌دهد؛

سومین دلیل، به نظر می‌رسید گات یک ساختار تجربه‌شده‌ای را برای مذاکرات درمورد آزادسازی خدمات مخابراتی فراهم کرده است. ساختار گات برای کالا دربرگیرنده برخی اصول اساسی آزادسازی (شرط دولت کامله‌الوداد، رفتار ملی، موانع تعرفه‌ای و غیره) بود. این اصول آزمایش شده امکان یک نقشه راه برای مذاکره‌کنندگان در موضوع مخابرات را فراهم کرد که می‌توانست توافق نهایی بر تعهدات را محکم کند؛

چهارم، روش حل‌وفصل اختلافات موجود در گات طرفداران مربوط به خدمات مخابرات در دور اروگوئه را متأثر کرده بود. درحالی که این رویه‌ها می‌توانستند نقد شوند، آنها درنهایت از این رویه‌ها که کمکی جهت آزادسازی بیشتر تجارت بودند، برای خدمات استفاده کردند. درنهایت، مذاکرات سازمان جهانی تجارت درخصوص خدمات مخابراتی از سال ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۷ به طول انجامید.

۲- تعهدات مربوط به خدمات مخابراتی در سازمان جهانی تجارت

تعهدات درمورد خدمات مخابراتی را می‌توان در دو بخش موردبررسی قرار داد. تعهدات خاص درباره خدمات مخابرات و تعهدات عامی که خدمات مخابرات را نیز دربرمی‌گیرد. خدمات مخابراتی نقش دوگانه‌ای دارند؛ به‌عنوان یک بخش مجزا از فعالیت اقتصادی و یا به‌عنوان زیرساخت برای نقل‌وانتقال سایر فعالیت‌های اقتصادی. بازار خدمات مخابراتی حدود

۲٪ GDP دنیا را تشکیل می‌دهد و به سرعت رو به افزایش است.^{۱۲} این خدمات معمولاً از دو روش عرضه می‌شوند: الف) عبور خدمات از مرز (شیوه اول)؛ ب) یا حضور تجاری (شیوه سوم).^{۱۳} حضور تجاری نیز بیشتر از عبور خدمات از مرز است. در هر صورت، تکیه خدمات بر شبکه‌های ارتباطی که بخش مخابرات را به پرتراکم‌ترین بخش تبدیل کرده است در بسیاری از موارد منجر به یک انحصار طبیعی می‌شود، اگرچه گسترش تکنولوژی به تدریج این وضعیت را گسترش می‌دهد. این بخش با کمک متقابل توصیف می‌شود که خدمت جهانی را فراهم می‌کند.^{۱۴} در شروع بحث، توضیح مسئله تفکیک میان خدمات مخابراتی پایه و خدمات ارزش افزوده (پیشرفته) ضروری است.

۲-۱- تفکیک میان خدمات مخابراتی پایه و خدمات پیشرفته

خدمات مخابراتی عموماً به دو شاخه تقسیم می‌شوند: ۱- خدمات مخابراتی پایه؛ ۲- خدمات ارزش افزوده (یا پیشرفته).

قبل از آنکه به مفهوم مخابرات پایه یا ارزش افزوده پرداخته شود، باید تعریفی از خود مخابرات صورت گیرد. مخابرات در اسناد چنین تعریف شده که به معنای ارسال و دریافت علائم از طریق وسایل الکترومغناطیسی است.^{۱۵} بر همین اساس، خدمات مخابرات پایه، شامل هر کدام از خدمات انتقال مخابراتی مانند تلفن، تلکس و تلگراف می‌شوند. خدمات پیشرفته، اشاره به آن خدماتی دارد که از طریق آن عرضه‌کنندگان به اطلاعات کاربر با روش افزایش شکل و محتوا یا تأمین ذخیره‌سازی و بازیابی آن مانند پست الکترونیکی و صوتی، بازیابی اطلاعات پایگاه داده آنلاین و پردازش داده‌ها و تراکنش، ارزشی را می‌افزایند.

درواقع خدمات مخابرات پایه شامل تمام خدمات مخابراتی، هم عمومی و هم خصوصی، است که دربرگیرنده پایان به پایان انتقال اطلاعات عرضه‌کننده کالا به مشتری می‌باشد. آنها یا از طریق عرضه مرزی و/ یا ایجاد شرکت‌های خارجی فراهم می‌شوند و شامل، برای مثال،

۱۲. ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا، کانادا و ژاپن ۷۷٪ بازار جهان را گرفته‌اند.

13. In WT/DS204/R Mexico - Measures Affecting Telecommunication Services (adopted 1.6.2004), para 7.121.

14. Munin, op.cit., 406.

۱۵. نک: بند ۳(الف) ضمیمه مربوط به مخابرات.

خدمات صدای تلفن، خدمات انتقال داده‌ها، سوئیچ بسته، خدمات انتقال داده‌ها، تغییر مدار، خدمات تلکس، خدمات تلگراف، خدمات فکس و خدمات مدار اجاره خصوصی می‌شوند. خدمات مخابرات پایه، مشخص شده: الف) شامل خدمات محلی، راه دور یا بین‌المللی برای استفاده عمومی و غیرعمومی؛ ب) این خدمات ممکن است برای امکانات اساسی یا فروش مجدد ارائه شوند؛ ممکن است از طریق هرگونه استفاده از تکنولوژی ارائه شوند (مانند کابل، بی‌سیم یا ماهواره).^{۱۶} خدمات آنالوگ، دیجیتال، تلفن همراه در زمره مخابرات محسوب می‌شوند همان‌طور که خدمات کنفرانس مخابراتی، ماهواره ثابت و خدمات ارتباطی شخصی نیز هستند.^{۱۷}

خدمات مخابراتی «ارزش افزوده» یا «پیشرفته» خدماتی هستند که در آن ارزشی به اطلاعات مشتری توسط عرضه‌کننده کالا با افزایش شکل و محتوای آن و یا با ارائه ذخیره‌سازی و بازیابی آن اضافه شده است. تبادل الکترونیکی داده‌ها، ایمیل، پست صوتی، پردازش داده‌ها به‌صورت آنلاین، ذخیره‌سازی پایگاه داده آنلاین و بازیابی نه‌تنها می‌تواند از طریق شبکه‌های عمومی داده که در آن کاربران می‌توانند کامپیوتر شخصی خود را با اتصال به خطوط تلفن متصل کنند، بلکه از طریق شبکه‌های خصوصی شرکت‌های چندملیتی و یا گروه‌های کاربر بسته نیز می‌تواند این امکان باشد.^{۱۸}

خدمات مخابراتی پایه، ۸۵ درصد ارزش نهایی خدمات مخابراتی را دربرمی‌گیرند مابقی متعلق به خدمات پیشرفته هستند.^{۱۹}

۲-۲- اسناد مربوط به خدمات مخابراتی

اکنون که تعهداتی هم برای خدمات مخابرات پایه و هم برای خدمات مخابرات ارزش افزوده ایجاد شده است مجموعه کاملی از تعهدات وجود دارد و اگر تمایز میان این دو تأثیر اصولی نداشته باشد، نیازی نیست این دو خدمت بیشتر متمایز شوند و می‌توان تعهدات هر یک از این

16. WTO Group on Basic Telecommunications - Note by the Chairman [January 16, 1997] S/GBT/W/2/Rev.1, para. 1.

17. Sabine von Schorlemer, *Telecommunications, International Regulation, Max Planck Encyclopedia of Public International Law (MPEPIL)* (New York: Oxford University Press, 2009), para. 8.

18. *Ibid.*, para. 9.

19. Kevin C. Kennedy, "Market Openings in the Telecommunications Goods and Services Sectors," *Int'l Law (Michigan State University College of Law Digital Commons at Michigan State University College of Law 33* (1999): 36.

دو را برای آن خدمت هم در نظر گرفت. با این وجود این تمایز پایه/ ارزش افزوده در سند مرجع ظاهر می‌شود.

۲-۲-۱- ضمیمه مربوط به مخابرات

ضمیمه مربوط به مخابرات (AT) که به گاتس پیوست شده است در خصوص دستیابی و استفاده از خدمات و شبکه‌های انتقال ارتباط از راه دور (مخابرات) عمومی است.^{۲۰} ضمیمه مربوط به مخابرات بر این مبناست که ارتباطات از راه دور یک ابزار ضروری برای دیگر فعالیت‌های اقتصادی مانند بانکداری است؛ بنابراین اصول معینی را وضع می‌کند تا تضمین کند که امتیازها در دیگر خدمات به علت عدم پیشرفت در مذاکرات ارتباطات از راه دور مختل نمی‌شوند. به عبارت دیگر، ضمیمه مربوط به مخابرات را می‌توان به عنوان ضمانتی عمومی برای عرضه‌کنندگان دیگر خدمات تلقی کرد مبنی بر آنکه آنها به خدمات و شبکه‌های ارتباط از راه دور ضروری در کشورهای سازمان جهانی تجارت دسترسی دارند.

ضمیمه مربوط به خدمات مخابراتی که یک بخش مهم گاتس را تشکیل می‌دهد، دستیابی منطقی و بدون تبعیض را برای عرضه‌کنندگان خدمات به شبکه‌های عمومی مخابراتی تضمین می‌کند که شامل امکانی منطقی و بدون تبعیض برای استفاده از این شبکه‌های ارتباطی و حق برای خدمات کمکی است. این ضمیمه بر تمامی اعضاء، فارغ از میزان انحصارگرایی، آزادسازی یا مقررات‌زدایی در خصوص بخش خدمات مخابراتی آنها و بر تمام شبکه‌های ارتباطی و خدمات بدون توجه به مالکیت آنها چه عمومی، چه خصوصی یا تلفیقی اعمال می‌شود.^{۲۱}

شبکه‌های ارتباط انتقال مخابرات عمومی در پاراگراف سه ضمیمه معنا شده است. این خدمات به معنای هرگونه خدمات انتقال از طریق مخابرات است که یک عضو صراحتاً یا در عمل می‌خواهد در اختیار عموم قرار گیرد. این خدمات از جمله می‌تواند تلگراف، تلفن، تلکس و شکلی از ارسال داده‌ها را دربرگیرد که نوعاً متضمن انتقال اطلاعات داده‌شده از سوی مشتری در یک زمان معین میان دو یا چند نقطه و بدون هیچ‌گونه تغییری در شکل یا محتوای اطلاعات مشتری می‌باشد. این معنا در پنل Mexico-Telecom، به‌طور موسّع تفسیر

20. AT, par. 2. (a). See on the AT in General Lee Tuthill, "Users' Rights?: The Multilateral Rules on Access to Telecommunications," *Telecommunications Policy* 20(2) (1996): 88.

21. W. Zdouc, *Legal Problems Arising under the General Agreement on Trade in Services Comparative Analysis of GATS and GATT* (Switzerland: Dissertation der Universität St. Gallen, 2003), 283.

شده است که مقرر می‌دارد: «تمام اقداماتی که بر دسترسی یا استفاده از شبکه‌های ارتباطی انتقال مخابرات عمومی و خدمات تأثیر می‌گذارند، باتوجه به تمام خدماتی که دربرگیرنده خدمات مخابراتی پایه است، خدمات انتقال از طریق مخابرات عمومی را دربرمی‌گیرد.»^{۲۲}

ضمیمه شامل ضوابط مخصوص این بخش است که بر اهداف اعضاء برای تعهدات خاص آنها در این بخش تأثیر می‌گذارد. به‌عنوان مثال:

شفافیت: پاراگراف چهارم از اعضاء می‌خواهد که اطلاعات مربوط به شرایط مؤثر بر دسترسی و استفاده از خدمات و شبکه‌های انتقال از طریق مخابرات عمومی، از جمله در موارد زیر را در اختیار عموم قرار دهد: نرخ‌ها و سایر شرایط ترتیبات خدمات؛ مشخصات فنی این شبکه‌ها و خدمات؛ اطلاعاتی که در مورد ارکان مسئول تهیه و قبول استانداردهای مؤثر بر این دسترسی و استفاده؛ شرایط ناظر بر اتصال به ترمینال یا تجهیزات دیگر؛ و در صورت وجود، اطلاعاتی و شرایط ثبت یا صدور مجوز.^{۲۳} علی‌رغم ماده ۳ گاتس، این شرط هیچ‌گونه چهارچوب یا زمان‌بندی را برای انتشار مشخص نکرده است. در واقع این شرط باید با مقررات مربوط به محرمانه بودن که در ماده ۳ مکرر مشخص شده همراه گردد.

دسترسی به بازار: پاراگراف ۵(a) ضمیمه شامل مقرره‌ای است که هر عضو اجازه دسترسی بدون تبعیض به بازار و استفاده از خدمات و شبکه انتقال مخابرات عمومی را تضمین می‌کند؛ بنابراین اعمال جابه‌جایی اطلاعات در محدوده مرزها و ورای مرزها را برای خدمت بین‌المللی اجازه می‌دهد. در این مورد دسترسی، به عرضه خدماتی که در جدول تعهدات عضو مربوطه بدان اشاره شده، محدود شده است. در پنل Mexico-Telecom، تأیید شد که حق ایجاد شده توسط این ماده، موضوعی است که با شرایط و محدودیت‌های جدول تعهد مشخص شده است، در واقع حقی که برای عرضه‌کننده خدمت اعضاء دیگر ایجاد می‌شود بر اساس تعهداتی است که کشور در جداول تعهدات خود ذکر می‌کند.^{۲۴}

واژه عدم تبعیض، با ارجاع به اصل دولت کامله‌الوداد و رفتار ملی که در موافقتنامه تعریف شده فهمیده می‌شود؛ به‌علاوه انعکاس این مطلب است که شرایط و ضوابط نباید نسبت به آن

22. WT/DS204/R Mexico - Telecoms, n. 15, para. 7.278-7.286.

۲۳. محمدحسن زارع، درآمدی بر موافقتنامه عمومی تجارت خدمات در سازمان جهانی تجارت (تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی، ۱۳۸۹)، چاپ اول، ۱۳۸-۱۳۷.

24. WT/DS204/R Mexico - Telecoms, n. 15, para. 7.317.

شرایطی که به سایر کاربران تعلق می‌گیرد مطلوبیت کمتری داشته باشد. در اصل باید شبیه خدمات با شبکه‌های ارتباطی انتقال مخابرات عمومی تحت همین شرایط باشد.

کمک به کشورهای درحال توسعه: پاراگراف ۵(g) ضمیمه خدمات مخابراتی، به کشورهای درحال توسعه اجازه می‌دهد از شبکه‌های ارتباطی داخلی با اقدامات ممنوعه برای کشورهای توسعه‌یافته و موضوعات مشخص‌شده در جداول آنها برای تعهدات خاص حمایت کنند. پاراگراف شش همکاری فنی میان کشورهای توسعه‌یافته، درحال توسعه و کمتر توسعه‌یافته را تشویق می‌کند.

پاراگراف هفت، به افزایش استفاده از استانداردهای بین‌المللی به همکاری با سازمان‌های بین‌المللی فرامی‌خواند.

در مقایسه با ماده کلی VIII گاتس، ضمیمه دسترسی به عرضه‌کنندگان خارجی خدمت را تضمین می‌کند و شامل تعهدات ضروری است که وسیع‌تر از آن چیزی است که ماده VIII را دربرمی‌گیرد. بر این اساس، ضمیمه آزادسازی تجارت را پرورش می‌دهد.

ضمیمه مربوط به مخابرات شامل هیچ الزام رفتار ملی یا دستیابی به بازار نیست یا منجر به آن نمی‌شود و نباید طوری تفسیر شود که اعضای سازمان جهانی تجارت مجبور به فراهم کردن خدمات مخابراتی فراتر از تعهداتی که در برنامه‌های مربوطه خود به‌عهده گرفته‌اند باشد. ضمیمه مربوط به مخابرات فقط در زمانی قابل اجراست که یک عضو سازمان جهانی تجارت تعهدات خاصی را در یک بخش خدمت معین ارائه کرده باشد؛ بنابراین قابل مقایسه با الزامات گاتس عمومی است که علاوه بر تعهدات خاص تقبل‌شده در برنامه‌ها قابل اجراست.

شرط اصلی ضمیمه مربوط به مخابرات هر عضو را موظف می‌سازد تا تضمین کند هر یک از عرضه‌کنندگان خدمت هر عضو دیگری دارای حق دستیابی و استفاده از خدمات و شبکه‌های انتقال مخابرات عمومی با حالت‌ها و شروط معقول و غیرتبعیض‌آمیز است. این التزام به شرح زیر تصریح می‌شوند:

- دستیابی و استفاده از خط‌های اجاره‌ای^{۲۵} با حق اتصال تجهیزات به شبکه، وصل کردن خط‌های اجاره‌ای به شبکه عمومی یا خط‌های اجاره‌ای یک شخص ثالث و

۲۵. خطوط اجاره (Lease Line): این نوع خطوط که توسط شرکت مخابرات اجاره داده می‌شود به‌صورت چهار سیم و دو سیم است. این خطوط فاقد بوق آزاد و امکانات شماره‌گیری می‌باشد و ارتباط را به‌صورت دائم برقرار می‌کند به‌همین جهت بسته به پهنای باند مورد درخواست تنها مبلغ اجاره به‌عنوان آبونمان تعیین و ماهیانه دریافت می‌شود.

انتخاب پروتکلی که قرار است در عرضه یک خدمت معین به کار رود، ضمانت می‌شود؛

- خدمات و شبکه‌های عمومی باید برای انتقال اطلاعات در دسترس باشند؛
- محدودیت‌ها در دسترسی و استفاده باید ضروری باشند تا دسترسی شبکه یا خدمت برای عموم، تمامیت خدمت یا شبکه یا اجرای تعهداتی که در برنامه گاتس موظف شده‌اند، تضمین شود.

ضمیمه مربوط به مخابرات، الزاماتی را درخصوص شفافیت تعرفه‌ها و شرایط مربوط به خدمات و شبکه‌های انتقال مخابرات عمومی و ... وضع می‌کند. همچنین شایان ذکر است که کشورهای در حال توسعه می‌توانند یک مورد استثناء برای ضمیمه مربوط به مخابرات بیان کنند تا زیربنای مخابرات ملی خود یا مشارکت خود در مذاکرات بین‌المللی در مورد ارتباطات از راه دور را تحکیم بخشند.

برای معلوم کردن این موضوع که آیا یک عرضه‌کننده خدمت از «عضو B در سازمان جهانی تجارت» می‌تواند بر ضمیمه مربوط به مخابرات در «عضو A در سازمان جهانی تجارت» متکی باشد یا خیر باید به جدول تعهد عضو A در گاتس توجه کرد. ضمیمه مربوط به مخابرات به‌عنوان یک «پاداش» در تعهد خاص در یک بخش معین ضمیمه می‌شود؛ بنابراین برای یک عرضه‌کننده بیمه از عضو B، تنها این واقعیت که عضو A یک تعهد در بخش بیمه داده است، قطع‌نظر از تعهدات عضو A در بخش ارتباط راه دور، آن عرضه‌کننده بیمه (در اینجا عضو B) حق استفاده از مزایای ضمیمه مربوط به مخابرات را دارد.

برای مثال هنگامی که عضو A تعهدات خاصی در بخش بیمه را قبول می‌کند در حالی که تعهدات خاصی را در خدمات مخابراتی تقبل نمی‌کند، ضمیمه مربوط به مخابرات معمولاً به بیمه‌گذارها از عضو B حق دستیابی و استفاده از خدمات و شبکه‌های انتقال مخابرات عمومی که در عضو A ارائه شده است را می‌دهد. در وضعیت نادری که اپراتور مخابرات ملی عضو A عدم‌ارائه خط‌های اجاره‌ای را انتخاب می‌کند، بیمه‌گذار از عضو B حق زیادی به‌دست نمی‌آورد (کم‌وبیش فقط حق دستیابی و استفاده از شبکه مخابرات عمومی). گرچه در بیشتر کشورها، خط‌های اجاره‌ای به‌وسیله اپراتور مخابرات ملی ارائه خواهد شد. آنگاه بیمه‌گذار از

عضو B می‌تواند برای به‌دست آوردن خط‌های اجاره‌ای در شرایط غیرتبعیض‌آمیز و برای متصل کردن آنها به شبکه عمومی در عضو A بر ضمیمه مربوط به مخابرات متکی باشد.^{۲۶} در بیشتر موارد، ضمیمه مربوط به مخابرات به عرضه‌کنندگان خدمات خارجی که یک عضو سازمان جهانی تجارت تعهدات خاصی را برای آن خدمات متعهد شده است، اختیار استفاده از تجهیزات مخابراتی خود علاوه بر آن خطوط اجاره‌ای را می‌دهد تا نیازهای مخابراتشان را خود تأمین کنند. در واقع، اعضای سازمان جهانی تجارت موظف می‌شوند تا عملیات اصلی موردنیاز برای ارائه شبکه مخابرات خصوصی را اجازه دهند و انتقال اطلاعات میان‌مرزی برای اهداف ارتباطات درون‌شرکتی را اجازه دهند. تعریف ارتباطات درون‌شرکتی تا اندازه‌ای دقیق است و با صراحت خدمات ارائه‌شده به مشتریان یا شرکت‌های غیرمربوط را شامل نمی‌شود.

درست است که ضمیمه، اعمال شرط دولت کامله‌الوداد را به تعویق انداخت، اما این تأخیر با نتیجه پروتکل چهارم که در ۵ فوریه ۱۹۹۸ لازم‌الاجرا شد به پایان رسید.

۲-۲-۲- تعهدات در پروتکل چهارم

این بخش شامل تلفن گویا، انتقال داده‌ها، تلکس، تلگراف، خدمات مدار اجاره داده‌شده خصوصی (مانند فروش یا اجاره ظرفیت مخابرات)، سیستم‌ها و خدمات ماهواره‌ای ثابت و سیار، تلفن سلولار، سرویس‌های داده‌های سیار، پیجینگ و سیستم‌های شخصی ارتباطات داخلی و بین‌المللی است. این بخش بیشتر در دست کشورهای توسعه‌یافته متمرکز شده است. این بخش یک بازار جهانی با ارزشی بیش از ۱/۵ تریلیون دلار درآمد را تشکیل داده است که خدمات سیار حدوداً ۴۰٪ آن را دربرمی‌گیرد. در این راستا، یک موافقتنامه خاص با حضور ۶۹ کشور که ۹۰٪ بازار مخابرات جهان را دربرمی‌گیرد به نتیجه رسید که در سال ۱۹۹۸ به‌عنوان پروتکل چهارم گاتس لازم‌الاجرا شد.^{۲۷}

26. Arthur E. Appleton, Michael G. Plummer, and Patrick. F. J. Macrory, *The World Trade Organization: Legal, Economic and Political Analysis* (Boston, USA: Springer, 2005), Vol.1, Chapter 21.

27. PRESS/80, "Services in a Borderless Economy," (a Speech by Renato Ruggiero, Director General of the WTO, in the 2nd DEBIS Conference, Berlin, 23. 10. 1997), 6.

۲-۲-۳- تعهدات رفتار ملی و دسترسی بازار^{۲۸}

پنجاه و پنج جدول تعهدات خاص به پروتکل چهارم، شرح ۶۹ کشور، با یک جدول تکی ارائه شده کمیسیون اتحادیه و کشورهای عضو آن، ضمیمه شده است. از این ۵۵ برنامه:

- چهل و هفت جدول (برای ۶۱ کشور) شامل تعهداتی برای آزادسازی ارائه جزئی از ارتباط تلفنی صوتی بود. دو کشور فقط متعهد شدند خدمات صوتی را برای گروه‌های کاربر محصور (گروه‌های محدود) آزاد کنند. خدمات صوتی بین‌المللی در ۴۲ جدول آزاد شدند (۵۶ کشور)، خدمات مخابرات ملی در ۳۷ جدول (۴۱ کشور) و خدمات محلی در ۴۱ جدول (۵۵ کشور) آزاد شدند. تعهدات گسترده‌ای (برای ۲۵ کشور) پس از لازم‌الاجرا شدن پروتکل چهارم کم‌کم باب شدند: به‌عنوان مثال اسپانیا (دسامبر ۱۹۹۸)، ایرلند، پرتغال، آرژانتین و سنگاپور (۲۰۰۰) و یونان (۲۰۰۳)؛
- چهل و نه جدول (۶۳ کشور) شامل تعهدات در خدمات انتقال داده، ۴۱ جدول (۵۵ کشور) شامل تعهدات در خطوط اجاره‌ای، ۴۶ جدول (۶۰ کشور) شامل تعهدات در خدمات تلفن سلولی/ موبایل، ۴۵ جدول (۵۹ کشور) شامل تعهدات در انواع دیگر خدمات موبایل (داده‌های موبایل، Paging)، ۳۷ جدول (۵۱ کشور) شامل تعهدات در خدمات ماهواره‌ای متحرک یا ظرفیت انتقال و ۳۶ جدول (۵۰ کشور) شامل تعهدات در خدمات ماهواره‌ای ثابت یا ظرفیت انتقال آن بودند.

از ۵۵ جدول پیوست شده به پروتکل چهارم، ۴۲ جدول (که ۵۶ کشور را تحت پوشش قرار می‌داد) شامل یک تعهد برای اجازه دادن مالکیت خارجی یا کنترل همه تأسیسات و خدمات مخابرات بود. به عقیده نماینده اتحادیه آمریکا، این ۵۶ کشور ۹۷ درصد درآمد کل خدمات مخابرات پایه اعضای سازمان جهانی تجارت را به خود اختصاص می‌دهند.

بالین وجود، برخی اعضای سازمان جهانی تجارت به‌ویژه هند، آفریقای جنوبی، ترکیه و بسیاری از «ببرهای آسیایی» (اندونزی، مالزی، فیلیپین و تایلند) یک حد سرمایه‌گذاری خارجی را حفظ کردند. کشورهای دیگر از جمله بازیگران مهمی مانند برزیل، کانادا، فرانسه، رژیم اشغالگر قدس و پرتغال حدی در سرمایه‌گذاری خارجی را برای خدمات معینی قرار

28. See also the analysis made by William J. Drake and Eli Noam, "Assessing the WTO Agreement on Basic Telecommunications," in *Unfinished Business: Telecommunications after the Uruguay Round*, ed. Gary C. Hufbauer and Erika Wada (Washington, DC: Institute for International Economics, 1997), 41-44. A few representative individual schedules are analysed by Isabelle Gavannon, "International Telecommunications Trade: A Progressive Liberalization," *INT'L BUS. L.J.* 711 (1997).

دادند. به علاوه برخی کشورها از جمله استرالیا، ژاپن و نیوزیلند حدودی را در مشارکت خارجی در اپراتور مخابرات ملی حفظ کردند.

بالاخره خصوصی‌سازی مؤسسات متعلق به دولت موضوعی است که در خارج از حوزه گاتس قرار می‌گیرد؛ بنابراین نه گاتس و نه پروتکل چهارم شامل هیچ قیدوشرطی در مورد خصوصی‌سازی اپراتورهای ملی مخابرات متعلق به دولت نیست. از این رو حتی اگر خیلی از دولت‌ها تعهداتی برای باز کردن بازارهای خود به روی سرمایه‌گذاری خارجی به گردن گرفته‌اند اما مادامی که دولت تصمیم نگرفته است یک اپراتور مخابرات ملی یا محلی را خصوصی کند آن اپراتور دور از دسترس یک سرمایه‌گذار خارجی قرار می‌گیرد. دولت آزاد است یک اپراتور مخابرات ملی یا محلی دولتی را کاملاً خصوصی نکند بنابراین در عمل، مشارکت خارجی در اپراتور مخابرات ملی یا محلی می‌تواند محدود باشد.

از زمان انعقاد پروتکل چهارم و در تاریخ نوشتن آن، پنج امضاءکننده (گواتمالا، مراکش، پاکستان، سوئیس و ونزوئلا) تعهدات خود را بیشتر کرده‌اند. شش عضو سازمان جهانی تجارت (باربادوس، قبرس، مصر، کنیا، سورینام و اوگاندا) برای اولین مرتبه تعهداتی در مورد مخابرات پایه پذیرفتند. به علاوه دوازده عضو جدید سازمان جهانی تجارت (آلبانی، چین، کروات، استونی، گرجستان، اردن، قرقیزستان، لاتویا، لیتوانی، مولداوی، عمان و تایوان) در روند برنامه اولیه تعهدات خاص خود تعهداتی در رابطه با مخابرات پایه پذیرفتند.

۲-۲-۴- تعهدات بیشتر در مورد اصول نظارتی: سند مرجع

سند مرجع بر اساس ماده VIII گاتس و ضمیمه مربوط به خدمات مخابراتی ایجاد شد تا قواعدی را برای حمایت از مصرف‌کننده و عرضه‌کننده خدمات در برابر سوءاستفاده از قدرت بازار توسط عرضه‌کنندگان اصلی تعیین کند. در Mexico-Telecom توضیح داده شد:

بررسی تعهدات سند مرجع که توسط اعضاء نیز تصدیق شده است، نشان می‌دهد که بخش مخابرات در بسیاری از موارد توسط انحصارات یا تسلط بازار توصیف شده است. حذف موانع دسترسی بازار و رفتار ملی برای تضمین تأثیر آزادی تعهدات و دسترسی بازار در خدمات مخابراتی پایه به نظر کافی نمی‌رسد.^{۲۹} بنابراین، سند مرجع شرایط و تدابیر حفاظتی رقابت را برای اتصال متقابل مشخص می‌کند. این سند مجموعه‌ای از اصول برای اعضاء به منظور پیروی در ایجاد چهارچوب قانونی فراهم می‌کند. البته این بحث بین مفسرین وجود دارد که

29. WT/DS204/R Mexico - Telecoms, n. 15, para. 7.237.

اصول قانونی مشخص شده در سند مرجع بر خدمات مخابراتی پایه اعمال می‌شود یا همچنین خدمات پیشرفته را نیز شامل می‌شود.

پاراگراف اول سند مرجع برای جلوگیری از فعالیت‌های ضد رقابتی مخابرات مقرر شده است که باید در کنار مواد VIII و IX گاتس خوانده شود. فعالیت‌های ضد رقابتی توسط پنل Mexico-Telecom تفسیر شده است که بیان می‌کند اصطلاح «شیوه‌های ضد رقابتی» در قلمروی گسترده‌ای می‌باشد که نشان‌دهنده اقداماتی است که کاهش رقابت یا رقابت در بازار را منجر می‌شود.^{۳۰}

این مطلب اشاره به آن دارد که رفتارهای ضد رقابتی ممکن است توسط یک عرضه‌کننده خدمات یا چند عرضه‌کننده خدمت با یکدیگر رخ دهد. پنل به این نتیجه رسید که از آنجا که تعهدات سند مرجع برای محدود کردن قدرتهای قانونگذاری اعضاء ایجاد شده، آنها نمی‌توانند به صورت یک‌جانبه توسط قانون داخلی یک عضو مخدوش گردند.

در بسیاری از کشورها، این اجازه فعالیت شرکت‌های خارجی از طریق حضور تجاری یا همکاری در مالکیت شرکت‌های داخلی داده می‌شود. مجموع ۱۰۸ عضو سازمان جهانی تجارت تعهداتی را برای تسهیل تجارت در خدمات مخابراتی ایجاد کردند. این متضمن ایجاد شرکت‌های جدید مخابراتی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در شرکت‌های موجود و نقل و انتقال مرزی خدمات مخابراتی است. خارج از این مجموعه، ۹۹ عضو متعهد شده‌اند به افزایش رقابت در مخابرات پایه (مانند تلفن ثابت و سیار، انتقال داده‌ها و فروش ظرفیت مدار استیجاری). به علاوه، ۸۲ عضو سازمان جهانی تجارت، متعهد شدند به قانونگذاری اصول بیان شده در سند مرجع؛ یک برنامه کار برای اصلاح این بخش به طور گسترده، «بهترین عملکرد» را در قانونگذاری بخش خدمات نشان می‌دهد.^{۳۱} این روند تغییرات و ایجاد تعهدات همچنان ادامه دارد.

در اصل، سند مرجع دو هدف دارد: فراهم کردن تدابیر لازم در قانون داخلی برای آنکه تعهدات سرمایه‌گذاری خارجی و دسترسی به بازار کاملاً ثمربخش باشند و تثبیت کردن این تدابیر در سیستم سازمان جهانی تجارت و بنابراین قابل اعتراض کردن تحقق آنها تحت مفهوم حل اختلاف سازمان جهانی تجارت.

30. Ibid, para. 7.230.

31. The Panel Report of WT/DS204/R Mexico - Telecoms, n. 15, para. 7.331 7.332, <www.wto.org>.

تاکنون بخش مخابرات در بسیاری از کشورها تحت رژیم حقوقی انحصار عمل کرده که به‌موجب آن یک یا تعدادی از اپراتورها (متصدیان)، حق انحصاری برای تأمین خدمات مخابراتی داشته‌اند. هرگاه آزادسازی صورت بگیرد اپراتور دارای حق انحصاری سابق طبق تعریف، همیشه بازیگر اصلی در بازار است. فقط به سبب آنکه شبکه ارتباطی او برقرار است و یک پایگاه مشتری نیرومند دارد، این از بسیاری جهات دارای مزیت است. معمولاً این اپراتور بیشتر از هر رقیبی نفوذ سیاسی دارد گرچه این اغلب به‌معنای آن است که این اپراتور زیر بار الزامات معینی است که به‌موجب اصول بازار آزاد نمی‌باشد. (خواه الزامات خدمت جهانی نامیده شوند یا چیز دیگری). سند مرجع شامل اصولی است که تضمین می‌کنند مزیت‌های اپراتور دارای حق انحصاری سابق به زیان رقبای جدید در بازارهای مخابرات نیست.

۲-۲-۴-۱- ماهیت قانونی

سند مرجع را می‌توان به‌عنوان یک سند خط‌مشی توصیف کرد، یک چهارچوب مشترک که تعهدات فردی طرفین را مشخص می‌نماید. همچنین، اعضاء برای عدول از سند مرجع، برای انتخاب موضوعاتی خاص از آن و برای عبارت‌بندی مجدد تعهدات خاص در جداول فردی خود آزاد هستند. از این‌رو نقطه شروع تحلیل قانونی تعهدات بیشتر یک عضو سازمان جهانی تجارت، زمانی است که هر کشور هنگام ضمیمه کردن سند مرجع در برنامه گاتس خود به‌کار برده است.

۲-۲-۴-۲- دامنه

سند مرجع در خدمات مخابرات پایه کاربرد دارد. به‌نظر می‌رسد، تمایز بین خدمات پایه و خدمات پیشرفته یا ارزش افزوده در موقعیت گاتس مهم جلوه نمی‌کند. علی‌الظاهر، سند مرجع می‌تواند در همه خدمات مخابرات، هرطور که توصیف شوند، قابل اجرا باشد. تفاوت عملی وجود ندارد که الزاماتی که تحت سند مرجع پدید می‌آیند فقط بر عرضه‌کنندگان خدمات پایه تحمیل شوند، زیرا بازار برای خدمات ارزش افزوده یا پیشرفته نیز معمولاً رقابتی است. از طرف دیگر دلیلی وجود ندارد که عرضه‌کنندگان هر نوع خدمات مخابرات نباید از حقوقی بهره‌مند شوند که هنگام اجرای سند مرجع توسط اعضای سازمان جهانی تجارت به عرضه‌کنندگان اعطاء می‌شود.

سند مرجع به شش عنوان تقسیم می‌شود. دوتای اول (تدابیر ایمنی رقابتی و اتصال متقابل) به نظارت عرضه‌کنندگان اصلی مربوط می‌شود درحالی‌که چهار عنوان آخر (خدمت

جهانی، امتیاز دادن، استقلال قانونگذار و تخصیص منابع) به موضوعات نظارتی عمومی مربوط می‌شود.

۲-۴-۳- قانون «عرضه‌کنندگان اصلی»

دو عنوان اول سند مرجع به «عرضه‌کنندگان اصلی» خدمات مخابرات در یک کشور معین مربوط می‌شود. سند مرجع عرضه‌کننده اصلی را به‌عنوان عرضه‌کننده‌ای با ویژگی‌های زیر تعریف می‌کند: (۱) به لحاظ مادی دارای قدرت تأثیر گذاشتن بر شرایط مشارکت (در رابطه با قیمت و عرضه)؛ (۲) قدرت سیلان از یکی از دو موقعیت جایگزین، برای مثال، کنترل بر تجهیزات ضروری یا موقعیت در بازار؛ و (۳) قدرت در بازار مرتبط برای خدمات مخابرات. هریک از این عناصر به‌نوبت بررسی می‌شوند.

(۱) ماهیت دقیق قدرت برای تأثیرگذاری بر شروط مشارکت در بازار روشن نیست. علی‌الظاهر، به نظر می‌رسد به‌معنای یک تأثیر بنیادی بر بازار است، یعنی قدرت جلوگیری کردن یا کنترل کردن شرکت بازیگران بازار؛ بنابراین سند مرجع مربوط به عرضه‌کنندگانی می‌شود که موقعیت نیرومندی در بازار دارند. این ممکن است متناظر با تعریف استیلاء یا قدرت حق انحصاری در قوانین رقابت داخلی امضاءکنندگان فردی سند مرجع باشد یا نباشد؛ (۲) برای آنکه یک عرضه‌کننده واجد شرایط به‌عنوان یک عرضه‌کننده اصلی باشد، قدرتی که در بالا ذکر شد باید از کنترل بر تجهیزات ضروری یا یک موقعیت در بازار ناشی شود. معرفی تجهیزات ضروری به‌عنوان یک معیار جایگزین درخور توجه است. در جای دیگری، به اصطلاح «آیین تجهیزات ضروری» معمولاً به‌عنوان یک مورد خاص، یک موقعیت غالب یا حق انحصاری، توجه شده است، رویکردی که بدون مسائل خاص خود نیست. از این جهت، سند مرجع اذعان می‌کند که کنترل تجهیزات باید به‌عنوان مسئله‌ای تلقی شود که از لحاظ تحلیلی از مسئله موقعیت در بازارهای بزرگ جداست.

سند مرجع تجهیزات ضروری را به‌عنوان بخش‌هایی از یک شبکه انتقال مخابرات عمومی یا خدمت تعریف می‌کند (a) که به‌طور انحصاری یا عمدتاً به‌وسیله یک یا چند عرضه‌کننده فراهم می‌شود و (b) برای آن جانشینی که از لحاظ اقتصادی یا تکنیکی عملی باشد وجود ندارد.^{۳۲} در واقع، درحالی‌که تحت رویکرد قانون رقابت عادی، بار ثابت کردن

32. Jacques H.J. Bourgeois, Marco Bronckers and Reinhard Quick, "The WTO Reference Paper on Telecommunications: A Model for WTO Competition Law?," in *New Directions in International Economic Law*, ed. Todd Weiler and Freya Baetens (Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2000), 385-386.

«ضروری بودن» کاملاً بالاست، سند مرجع بخشی از تعهدات گاتس است که به معنای امکان‌پذیر کردن دستیابی بازار است. ممکن است یک آستانه پایین‌تر (یعنی یک تجهیزات از لحاظ اقتصادی و تکنیکی ضروری برای یک اپراتور جدید از کشور دیگر که وارد بازار شود) کافی باشد که نتیجه‌گیری شود یک شرکت تجهیزاتی ضروری برای اهداف سند مرجع را کنترل می‌کند؛

(۳) بیان سند مرجع ملزم نمی‌کند که عرضه‌کننده اصلی خودش در بازار مربوطه فعال باشد. عرضه‌کننده اصلی می‌تواند قدرت موردنظر را از یک بازار بالادست، پایین‌دست یا مجاور اعمال کند. ممکن است در تئوری به نظر برسد که یک عرضه‌کننده اصلی اگر خودش در بازار مربوطه فعال نباشد مشوقی برای استفاده از چنین قدرت انضباطی ندارد یا قصدی برای انجام آن ندارد و بنابراین اگر عرضه‌کننده اصلی در بازار مربوطه فعال نیست نباید مسئله رقابت یا نظارت وجود داشته باشد. در عمل، باتوجه به مشکلاتی که در تعریف بازار در بخش مخابرات، حداقل در اروپا حاکم است^{۳۳} بهتر است به‌وسیله ملزم کردن این موضوع که عرضه‌کننده اصلی در بازار مربوطه حضور نیز داشته باشد این جستجو را سخت‌تر نکنیم. تعریف یک «عرضه‌کننده اصلی» در سند مرجع مانند دیگر عناصر مهم آن در عبارتهای نسبتاً نامشخص بیان شده است.

۲-۲-۴-۴-۲-۴-۲ تدابیر حفاظت از رقابت

به‌عنوان یک اصل کلی، سند مرجع شامل یک تعهد برای اجرای اقدامات مناسب است تا از روش‌های ضدرقابتی به‌وسیله عرضه‌کنندگان اصلی جلوگیری کند.^{۳۴} در مورد خاص عرضه‌کنندگان خدمت که یک امتیاز انحصاری یا حقوق ویژه/ اختصاصی دارند، الزامات سند مرجع الزامات گاتس را تکمیل می‌کند.^{۳۵} از آنجاکه روش‌های ضدرقابتی بجز برای مثال‌های خاص ارائه‌شده در سند مرجع تعریف نمی‌شوند به نظر می‌رسد که اعضای سازمان جهانی تجارت می‌توانستند تعهد خود برای اجرای اقدامات مناسب را از طریق به‌کارگیری قانون رقابت عمومی یا در غیاب آن، از طریق یک قیدوشرط نظارتی ویژه برای بخش مخابرات که بدان طریق یک مجموعه روش‌های تعریف‌شده ممنوع می‌شوند برآورده سازند.

33. Pierre Larouche, "Relevant Market Definition in Network Industries," *Journal of Network Industries* 1 (2000): 407.

34. RP, par. 1

35. GATS, Article VIII.

سند مرجع سه مثال از روش‌های ضد رقابتی لیست می‌کند: (۱) یارانه متقاطع،^{۳۶} (۲) استفاده از اطلاعات به دست آمده از رقبا؛ و (۳) ندادن اطلاعات فنی و تجاری.^{۳۷}

(۱) یارانه متقاطع تعریف نشده است، اما برای توصیف «ضد رقابتی» به طور کلی یارانه متقاطع شامل استفاده از سودهای به دست آمده از یک حوزه عملیات برای تأمین مالی حوزه دیگر (احتمالاً زبان ده) است. این یک روش تجاری متداول است. این روش می‌تواند هنگامی ضد رقابتی شود که عملیات در حوزه سودده پیرو حقوق ویژه یا اختصاصی انجام شود یا هنگامی که عرضه کننده اصلی مورد نظر یک موقعیت مهم در حوزه سودده دارد. همان طور که تجربه در EU نشان می‌دهد، تفسیر در خصوص اعتراض درباره قیمت‌های ناعادلانه یا یارانه متقاطع داده شده نسبت به نقض قانون رقابت عمومی دشوار است.^{۳۸} اگر قرار باشد از یارانه متقاطع جلوگیری شود یک چهارچوب نظارتی مناسب باید توسعه یابد. برای نظارت این موضوع که آیا یارانه متقاطع وجود دارد یا خیر یکی از اولین عناصر نظارتی مورد نیاز آن است که عرضه کننده اصلی مورد نظر یک سیستم حسابداری مناسب را با گزارش دهی و افشاسازی منظم تحقق بخشد. باتوجه به اندازه و مجموعه خدمات شرکت‌های مخابرات بزرگ، ثابت کردن یارانه دهی متقاطع تقریباً غیرممکن است. به علاوه یک کلید تخصیص هزینه باید یافت شود که همان طور که در زیر در رابطه با اتصال متقابل گفته خواهد شد یک کار پردردسر است. سند مرجع در مورد این موضوعات نظارتی سکوت می‌کند و همین امر منجر می‌شود که فرد درباره ثمربخشی تعهد عمومی برای جلوگیری از یارانه متقاطع شک کند؛

(۲) اپراتورهای مخابرات ملی در بخش مخابرات در سطوح زیادی کار می‌کنند. برای مثال آنها هم خطوط اجاره‌ای را به عرضه کنندگان ارتباطات داده‌ای عرضه می‌کنند تا آنها بتوانند شبکه‌های خود را کامل کنند و به طور هم‌زمان ارتباطات داده‌ای را در رقابت با این عرضه کنندگان عرضه می‌کنند. در چنین حالتی، یک اپراتور مخابرات ملی در روند عرضه کردن خطوط اجاره‌ای به رقیب خود احتمالاً اطلاعاتی از رقیب به دست می‌آورد که اغلب برای شناسایی مشتریان آن رقیب یا حدس زدن قصد یک رقیب به اندازه کافی دقیق است. اگر آن اطلاعات به بخش خرده‌فروشی اپراتور مخابرات ملی بازپخش شود ممکن است از آن اطلاعات برای مقاصد ضد رقابتی استفاده شود (گرچه سند مرجع معنای مقاصد ضد رقابتی را مشخص

36. Cross-Subsidization.

37. RP, par. 1.

38. Mats A. Bergman, "A Prohibition against Losses? The Commission's Deutsche Post Decision," *EUR. COMP. L.REV.* 22 (2001): 351.

نمی‌کند). در اینجا نیز اقدامات ساختاری، مانند جداسازی قانونی بخش‌های تجاری که در بازارهای مختلف فعالیت می‌کنند، ممکن است ضروری باشد گرچه سند مرجع این نکته را ذکر نمی‌کند؛

(۳) به علت آنکه سند مرجع روش‌های ضدرقابتهی را نه با ملاک غیرتبعیضی بلکه بدون قیدوشرط تعریف می‌کند (از طریق مثال)، مطابق متن سند مرجع این‌گونه به‌نظر می‌رسد که یک عرضه‌کننده اصلی را می‌توان به افشای اطلاعات فنی و تجاری برای اشخاص ثالثی که می‌خواهند سرویس معینی را فراهم کنند وادار کرد؛ حتی اگر، نه عرضه‌کننده اصلی و نه هیچ طرف دیگری، آن سرویس را فراهم نکند. این نتایج پردامنه، اگر قصد شده بودند را می‌توان فقط به‌وسیله درجه بالای قدرت بازار عرضه‌کنندگان اصلی در محدوده معنای سند مرجع توضیح داد.

۲-۲-۴-۵- اتصال متقابل^{۳۹}

شروط برای اتصال متقابل بخش مهم دیگر سند مرجع را تشکیل می‌دهد. تا حد زیادی این شروط درصدد هستند از رفتار ضدرقابتهی به‌وسیله یک عرضه‌کننده اصلی جلوگیری کنند و بنابراین با شروطی که در بالا موردبحث قرار گرفتند رابطه نزدیکی دارند. اتصال متقابل به‌عنوان وصل شدن به عرضه‌کنندگانی که خدمات یا شبکه‌های انتقال مخابرات عمومی را فراهم می‌کنند تا کاربران یک عرضه‌کننده امکان ارتباط برقرار کردن با کاربران عرضه‌کننده دیگر و دستیابی به خدمات فراهم‌شده به‌وسیله عرضه‌کننده دیگر را داشته باشند، تعریف می‌شود.^{۴۰}

این تعریف تقریباً شبیه تعاریف استاندارد U.S و EC^{۴۱} است. در ایالات متحده، اتصال متقابل به‌عنوان متصل شدن فیزیکی دو شبکه برای مبادله متقابل مخابره تعریف می‌شود، درحالی‌که در EC آن اتصال فیزیکی و منطقی شبکه‌های مخابرات عمومی که برای یک کار یکسان یا متفاوت مورد استفاده قرار می‌گیرند، است تا برای کاربران یک کار این امکان فراهم شود با کاربران کار دیگر ارتباط برقرار کنند یا به سرویس‌های فراهم‌شده به‌وسیله کار دیگر دستیابی داشته باشند. در مقایسه با دستیابی مشتری، اتصال متقابل بین عرضه‌کنندگان

39. Interconnection.

40. RP, par. 2.1.

خدمات مخابرات است. اتصال متقابل در نقاط انتهایی شبکه صورت نمی‌گیرد بلکه نسبتاً در نقاط مرکزی تر شبکه می‌باشد و طیف گسترده‌تری از احتمالات را ارائه می‌دهد.^{۴۲}

با وجود آنکه سند مرجع یک تکلیف عمومی عدم تبعیض و در دسترس عموم قرار دادن عرضه‌های استاندارد یا توافقی‌های اتصال متقابل را وضع می‌کند، سند مرجع شامل شروطی برای شفاف‌سازی است. همچنین سند مرجع ایجاد مکانیسم‌های حل و فصل اختلافات را برای زمانی که اختلاف نظر در مورد شرایط و نرخ‌ها برای پیوند با یک عرضه‌کننده اصلی وجود دارد، ضروری می‌سازد.

۲-۴-۶- خدمت جهانی

سند مرجع تعریف یا پارامترهایی برای خدمت جهانی فراهم نمی‌کند و علناً این مسئله را برای اعضای سازمان جهانی تجارت باقی می‌گذارد. گرچه طرفین پروتکل چهارم موافقت می‌کنند که قوانین آنها در مورد خدمت جهانی، شفاف، غیر تبعیض آمیز، از لحاظ رقابتی بی‌طرف و زیاده از حد دشوار نباشد.

همچنین کاربرد طرح‌های خدمت جهانی اختلاف‌نظراتی را در سطح بین‌الملل پدید آورده است. در EC، کشورهای عضو باید یک مجموعه خدمات ویژه را در الزامات خدمت جهانی که برای عرضه‌کنندگان خدمات وضع می‌کنند، فراهم کنند. آنگاه کشورهای عضو ممکن است یک مکانیسم بازبایی هزینه برای هزینه‌های اضافی مربوط به خدمت جهانی، به شکل یک اندوخته صنعتی پدید آورند. این هزینه‌ها باید از دیگر ارائه‌کنندگان خدمات و شبکه‌های عمومی در کشور مورد نظر بازبایی شوند (بنابراین اپراتورهای بین‌المللی که صرفاً مخابره برای اتمام ارائه می‌کنند را شامل نمی‌شوند). در مقایسه، راهکار ایالات متحده در خدمت جهانی دسته بزرگ‌تری از خدمات را فراهم می‌کند که ممکن است بودجه آنها از طریق یک مکانیسم خدمت جهانی تأمین شود. به علاوه آن مکانیسم از یک هزینه تکمیلی برای دسترسی به شبکه‌های محلی تشکیل می‌شود. این هزینه صرف‌نظر از محل طرف دیگر تماس تلفنی در نظر گرفته می‌شود، یعنی اپراتورهای بین‌المللی هنگامی که به شبکه‌های محلی برای پایان دادن به مکالمه‌های بین‌المللی دسترسی دارند باید آن را بپردازند. به عبارت دیگر، اپراتورهای مخابرات خارجی (و مشتریان آنها) به خدمت جهانی در ایالات متحده کمک می‌کنند.^{۴۳}

42. E. Appleton, G. Plummer, and Patrick. F. J Macrory, *The World Trade Organization: Legal, Economic and Political Analysis* (Boston, USA: Springer, 2005), Vol.1, Chapter 21.

43. EC, REPORT ON UNITED STATES BARRIERS TO TRADE AND INVESTMENT 52 (2001), <<http://europa.eu.int/comm/trade/bilateral/usa/usa.htm>>.

۲-۲-۴-۷- صدور پروانه

سند مرجع شامل تعهداتی در مورد دسترسی عمومی معیارهای صدور پروانه، مدت زمان‌های لازم برای تصمیم گرفتن در مورد درخواست امتیاز و شرایط صدور پروانه‌های جداگانه است. هنگامی که پروانه‌ها پذیرفته نمی‌شوند دلایل آن باید ارائه شود.^{۴۴} شروط در سند مرجع در رابطه با امتیازدهی محدود هستند و به چند موضوع مهم پرداخته نشده است:

- سند مرجع تلاش نمی‌کند شرایطی که در آن یک صدور پروانه می‌تواند مورد نیاز باشد را تعریف کند و یا شرایطی که باید در یک امتیاز باشند یا نباشند را ترسیم نمی‌کند. صدور پروانه می‌تواند یک مانع واقعی برای تجارت میان‌مرزی شود زیرا یک عرضه‌کننده خدمت می‌تواند در معرض شرایط امتیازدهی صدور پروانه نسبتاً متفاوت (و گاهی ناسازگار) از یک کشور به کشور دیگر باشد حتی اگر هر کشور یک فرایند صدور پروانه منصفانه را به کار برد. گرچه قانون متناسب‌سازی عمومی گاتس ممکن است برای بررسی کردن نیازهای صدور پروانه نامتناسب به کار رود، به احتمال زیاد شروط ضمیمه مربوط به مخابرات که به شرایط مجاز در دسترسی و استفاده می‌پردازد - گرچه به شرایط امتیازدهی نمی‌پردازد - را می‌توان برای تکمیل اصل متناسب‌سازی به کار برد؛
- هیچ شرطی برای شناسایی متقابل پروانه در سند مرجع وجود ندارد. گاتس صرفاً شناسایی متقابل پروانه‌ها را تشویق می‌کند در حالی که شامل الزام غیرتبعیض‌آمیز است.^{۴۵} به‌ویژه در بخش مخابرات، قابلیت فعالیت کردن به‌طور جهانی، یعنی هم در سطح بین‌الملل و هم در سطح داخلی اهمیت دارد. اکنون EC یک رژیم شناسایی متقابل برای خدمات تجارت الکترونیکی وضع کرده است که نشان می‌دهد عدم‌اعتماد در میان کشورها در این حوزه برطرف‌نشده است.

۲-۲-۴-۸- استقلال قانونگذار

پیرو سند مرجع، امضاء‌کنندگان پروتکل چهارم موظفند از جدایی قانونگذار از عرضه‌کنندگان خدمات مخابرات پایه و نیز بی‌طرفی قانونگذار اطمینان حاصل کنند. گرچه شرطی در سند مرجع هم‌تراز این نیازمندی در قانون EC وجود ندارد که اگر اپراتور مخابرات ملی متعلق به دولت یا تحت کنترل دولت باشد قانونگذار نیز باید از لحاظ ساختاری از آن اداره دولتی که

44. RP, par. 4.

45. GATS, Art. VII.

مالک اپراتور مخابرات ملی است و عملکردهای آن را کنترل می‌کند، جدا باشد. در واقع هنگامی که اپراتور مخابرات ملی محلی متعلق به دولت اما مستقل است، دو مجموعه منافع گاهی متمایز ممکن است با این مقام دولتی مغایرت داشته باشند: منافع خود اپراتور مخابرات ملی به‌عنوان یک شرکت و منافع دولت به‌عنوان مالک اپراتور مخابرات ملی. حتی اگر این قانونگذار مستقل از اپراتور مخابرات ملی به‌عنوان یک شرکت باشد، هنوز می‌تواند با منافع دولت به‌عنوان مالک، برای مثال هنگامی که خصوصی‌سازی صورت می‌گیرد، مغایرت داشته باشد.

نتیجه

همان‌طور که بیان گردید در بخش خدمات ارتباطی و زیربخش آن - خدمات مخابرات - دولت‌ها با یک سری از تعهدات و اصول خاص مواجه هستند.

در ضمیمه مربوط به مخابرات، دولت‌ها تعهد می‌نمایند که حق دستیابی به خدمات مخابرات عمومی را در اختیار عرضه‌کنندگان در هر بخشی قرار دهند. درحقیقت الزام دولت‌ها به این امر به دلیل آن است که خدمات مخابرات رابطی است میان سایر فعالیت‌های اقتصادی و عرضه‌کنندگان سایر خدمات که بدان نیازمند هستند. در واقع در این ضمیمه اعضاء با تأیید ویژگی بخش خدمات مخابرات درخصوص اقدامات مؤثر برای دسترسی به خدمات و شبکه‌های عمومی انتقال از طریق مخابرات و استفاده از آنها، شفافیت درمورد قوانین مربوطه، همکاری فنی با کشورهای درحال توسعه و ... موافقت می‌نمایند.

پروتکل الحاقی نیز سندی درخصوص اعمال تغییر و تحول باتوجه به ضمیمه در جداول تعهدات اعضاء در حوزه مخابرات است که در ادامه آن سند مرجع قرار گرفته است. سند مرجع این شناخت را بازتاب می‌کند که بخش‌های انحصاری شده را نمی‌توان با حرکت یک قلم آزاد کرد (از نظارت دولت خارج کرد). تعهدات بیشتر در چهارچوب نظارت کنترل‌کننده و اصول قانون رقابت موردنیاز است.

برخی از تعهدات سند مرجع درمورد امتیازدهی و دیگر قوانین خطاب به دولت‌های سازمان جهانی تجارت است، برای مثال تعهدات درمورد نحوه تخصیص دادن منابع کم، مانند فرکانس‌ها و شماره تلفن‌ها. سند مرجع همچنین حاوی قوانینی است که به‌طور مؤثر الزاماتی را بر واحدهای خصوصی معینی اعمال می‌کند تا برخی از تأسیسات تولیدی خود را (شبکه‌های عمومی) بر روی رقبای خارجی باز کنند. در اینجا به الزامات به‌اصطلاح ضمیمه

اشاره می‌شود. به‌علاوه تصور می‌شود که دولت‌های سازمان جهانی تجارت اقدامات مناسبی برای جلوگیری از درگیر شدن عرضه‌کنندگان قدرتمند خدمات مخابرات در شیوه‌های ضد رقابتی به عمل آورند. سند مرجع همچنین مثال‌هایی از این شیوه‌ها ارائه می‌دهد.

یافتن قوانینی در سازمان جهانی تجارت که درصدد کنترل کردن فعالیت‌های خصوصی هستند بسیار غیرمعمول است. در واقع قوانین سند مرجع در تقابل آشکار با شروط بسیار اندکی است که در سراسر توافقنامه‌های سازمان جهانی تجارت جایی که قانون رقابت ذکر می‌شود، پراکنده شده‌اند. برخی از این شروط به دولت‌های سازمان جهانی تجارت اختیار مداخله را می‌دهند، اگر این دولت‌ها معتقد باشند که واحدهای مستقل خصوصی قانون رقابت را نقض می‌کنند. شروط دیگر به‌ویژه در توافقنامه گاتس پیش‌بینی می‌کند که اعضا با یکدیگر درباره شیوه‌های ضد رقابتی مشورت می‌کنند، گرچه هیچ‌کدام از این شروط دولت‌ها را مجبور به مداخله یا اقدام علیه رفتار ضد رقابتی خصوصی نمی‌کند. دولت‌ها در انجام این کار مختار هستند. در مقایسه، سند مرجع الزاماتی را برای دولت‌ها برای پیشگیری از شیوه‌های ضد رقابتی پیش‌بینی می‌کند که به‌نوبه خود الزاماتی را برای طرفین نهاد خصوصی تحمیل می‌کند. این یک نوآوری مهم در بسته توافقنامه‌های سازمان جهانی تجارت است.

با وجود آنکه نقش سند مرجع به‌عنوان یک کاتالیزگر شاید قابل‌تحسین بوده است اما نمی‌توان آن را به‌عنوان مدلی برای یک توافقنامه قانون رقابت سازمان جهانی تجارت به‌کار برد. بسیاری از اصول آن به‌طور مبهم تدوین شده و ناقص هستند. تعریفی از شروط اساسی مانند «یارانه متقاطع ضد رقابتی»، «نتایج ضد رقابتی» و «عدم تبعیض» وجود ندارد. همچنین سند مرجع درحالی که قید می‌کند لازم است یک مؤسسه مستقل به شکایت‌های خصوصی درباره اتصال متقابل رسیدگی کند، اما درباره این موضوع که آیا این مؤسسه باید صلاحیت رسیدگی به شکایت‌های خصوصی درباره شیوه‌های ضد رقابتی عرضه‌کنندگان اصلی خدمات مخابرات را نیز داشته باشد، سکوت می‌کند. درحالی‌که شکایت‌های دولت به دولت همواره یک امکان در این حوزه قانون سازمان جهانی تجارت باقی می‌ماند، اما تجربه نشان می‌دهد که اجرای خصوصی اصول قانون رقابت برای مؤثر بودن آنها حیاتی است. به‌طور کلی سند مرجع از موضوعات نظارتی پرمشغله که برای تضمین یک میدان بازی مسطح ضرورت کمتری ندارند، اجتناب می‌کند: تبدیل اپراتورهای مخابرات ملی به شرکت‌های قانون خصوصی (از جمله خصوصی‌سازی)، استانداردهای حسابداری برای اپراتورهای مخابرات ملی، تعریف اجزای خدمت و شبکه که قرار است جدا شوند، خدمات جهانی، خدماتی که امتیازهای

جداگانه برای آنها ممکن است لازم باشد یا نباشد، شرایط پیوست‌شده به امتیازها یا تأیید امتیازهای خارجی. درنهایت این به‌عهده پانل‌های سازمان جهانی تجارت و نهاد تجدیدنظر خواهد بود که درباره تفسیرهای ویژه این تعهدات تصمیم بگیرند. اگر فرض شود تعهدات به‌عهده گرفته‌شده بر مبنای سند مرجع از لحاظ قانونی الزام‌آور هستند آنگاه باید برای همه طرفین ذی‌نفع قابل فهم باشند، تفسیر آنها باید قابل پیش‌بینی باشد و اجرای آنها نباید به‌عنوان «افزودن به یا کاستن از» حقوق و الزامات اعضای سازمان جهانی تجارت تلقی شود. آزمودن یا تجربه کردن با مفاهیم جدید در سازمان جهانی تجارت ممکن است مفید باشد اما نتایج نباید از طریق حل و فصل مناقشه معین شود. با این وجود سند مرجع نخستین گام مفید برای مذاکرات روی یک توافقنامه درباره قانون رقابت سازمان جهانی تجارت است.

اسناد ذکر شده در بخش خدمات مخابرات، با تمامی نقایص و ابهاماتی که دارند، نقشه راهی را در اختیار دولت‌ها قرار می‌دهند تا بدانند در روند مذاکرات با چه مسائل و ضوابطی سروکار خواهند داشت و بتوانند با توجه به آن شرایطی را بپذیرند و یا محدودیت‌هایی را اعمال نمایند.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

محمدحسن، زارع. درآمدی بر موافقتنامه عمومی تجارت خدمات در سازمان جهانی تجارت. چاپ اول. تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی، ۱۳۸۹.

ب) منابع لاتین

A Few Representative Individual Schedules are Analysed by Isabelle Gavannon, "International Telecommunications Trade: A Progressive Liberalization." *INT'L BUS. L.J.* 711 (1997).

Annex on Telecommunications.

Appleton, Arthur E., Michael G. Plummer, and Patrick. F. J. Macrory. *The World Trade Organization: Legal, Economic and Political Analysis*. Vol.1. Boston, USA: Springer, 2005.

Bergman, Mats A. "A Prohibition against Losses? The Commission's Deutsche Post Decision." *EUR. COMP. L.REV* 22 (2001): 41-4.

Bourgeois, Jacques H.J., Marco Bronckers and Reinhard Quick. "The WTO Reference Paper on Telecommunications: A Model for WTO Competition Law?." In *New Directions in International Economic Law*, edited by Todd Weiler and Freya Baetens. 371. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2000.

Drake, William J., and Eli Noam, "Assessing the WTO Agreement on Basic Telecommunications." In *Unfinished Business: Telecommunications after the Uruguay Round*. edited by Gary C. Hufbauer and Erika Wada. 41-44. Washington, DC: Institute for International Economics, 1997.

EC, Report on United States Barriers to Trade and Investment 52 (2001). <<http://europa.eu.int/comm/trade/bilateral/usa/usa.htm>>.

European Commission, Green Paper on the Development of the Common Market for Telecommunication Services and Equipment, COM (87)290 final (Brussels), June 30, 1987.

Fourth Protocol to the General Agreement on Trade in Services.

Ibbetson, James. "World Trade Organization and Basic Telecommunications Services." In *Trade and Telecoms 31*, edited by Mark Clough, 2001.

In WT/DS204/R Mexico - Measures Affecting Telecommunication Services, adopted 1.6.2004.

Kennedy, Kevin C. "Market Openings in the Telecommunications Goods and Services Sectors." *Int'l Law., Michigan State University College of Law Digital Commons at Michigan State University College of Law* 33 (1999).

Larouche, Pierre. "Relevant Market Definition in Network Industries." *Journal of Network Industries* 1 (2000).

Lee Tuthill, "Users' Rights?: The Multilateral Rules on Access to Telecommunications." *Telecommunications Policy* 20(2) (1996): 89-99.

Munin, Nelie. *Legal Guide to GATs, Global Trade Law Series*. Vol. 31. Netherlands: Wolters Kluwers Law and Business, 2011.

PRESS/80, "Services in a Borderless Economy." a Speech by Renato Ruggiero, Director General of the WTO, in the 2nd DEBIS Conference, Berlin, 23. 10. 1997.

Reference Paper, Negotiating Group on Basic Telecommunications.

Schorlemer, Sabine von. *Telecommunications, International Regulation, Max Planck Encyclopedia of Public International Law (MPEPIL)*. New York: Oxford University Press, 2009.

The Panel Report of WT/DS204/R Mexico - Telecoms, n. 15, para. 7.331 7.332, <www.wto.org>.

World Trade Organization. "The General Agreement on Trade in Services (An Introduction)." March 29, 2006.

<http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/gsintr_e.doc>.

WTO Group on Basic Telecommunications - Note by the Chairman [January 16, 1997] S/GBT/W/2/Rev.1.

Zdouc, W. *Legal Problems Arising under the General Agreement on Trade in Services Comparative Analysis of GATS and GATT*. Switzerland: Dissertation der Universitat St. Gallen, 2003.

Journal of LEGAL RESEARCH

VOL. XVIII, No. 1

2019-1

- **A Postmodern Critique of Legal Positivism in International Law**
Dr. Alireza Bagheri Abyaneh - Dr. Mojtaba Ansarian
- **Interpretation of the UN Security Council Resolutions**
Yaser Salarian - Mahdi Khalili Torghabe
- **Exceptions to the Prohibition of Forced Labor in Iran's Current Laws and ILO Conventions No. 29**
Dr. Mohammad Mazhari - Farzad Jangjooi (Kharata) - Akbar Lotfi Aziz
- **Specific Obligations of Telecommunication Services in the World Trade Organization**
Zahra Moshref Javadi
- **Reasoning Requirement of Arbitration Awards in International Investment Disputes Settlement**
Sepehr Hasankhanpour - Amirhosein Haghighi
- **Criminal Policy on Direct Tax Law Emphasizing the Amendment Law on Direct Tax Law**
Dr. Aboulhasan Shakeri - Atefeh Sheikheslami
- **Combating Smuggling of Goods in the Law on Combating Trafficking in Goods and Currency Approved 2013**
Mostafa Hasan Raeisi - Reyhaneh Khalili
- **The Effect of Personality in the Contracts in Iranian and English Laws and Judicial Precedent**
Fatemeh Norouzi - Dr. Mahdi Ashouri - Dr. Delavar Baradaran
- **Situation of Lawyer at the Preliminary Investigation Phase**
Dr. Seyyed Ebrahim Ghodsi - Meisam Gholamy - Amin Maleki
- **Sovereignty of the Wills and its Advent in the Rules of Conflict of Laws in the Iranian and Chinese Legal Systems**
Vahid Yeganeh - Rouholamin Hojjati Kermani
- **Smart Contracts: Legal Agreements for the Block Chain**
Author: Reggie O'Shields, Translators: Mahdi Naser - Dr. Hossein Sadeghi

